

VERKENNING BELEVING OMWONENDEN ZONNEPARKEN

april 2022

NATUUR
& MILIEU

SAMENVATTING

Om de energietransitie door te maken worden er in Nederland steeds meer zonneparken ontwikkeld. Draagvlak vanuit de omgeving is van belang om de realisatie van deze zonneparken mogelijk te maken.

Natuur & Milieu heeft bij vier zonneparken onderzocht hoe omwonenden de ontwikkeling van het zonnepark beleven. Met behulp van een vragenlijst die breed is uitgezet onder de omwonenden is er in kwantitatieve zin een duidelijk beeld ontstaan van hoe de gehele groep van omwonenden van het onderzochte zonnepark tegenover de komst van het zonnepark staan en wat belangrijke factoren zijn die hun beleving beïnvloeden. Op deze wijze is er aandacht voor de gehele groep van omwonenden en niet alleen voor de mening van de expliciete voor- of tegenstanders. In totaal hebben 172 omwonenden gereageerd op de vragenlijst.

Uit de overkoepelende resultaten blijkt dat het merendeel van de respondenten positief tegen de komst van de zonneparken staan, het gemiddelde rapportcijfer dat respondenten hun beleving geven is een 6.6. Er is echter ook nog veel ruimte voor verbetering voor de gemeenten en initiatiefnemers.

Op basis van de overkoepelende resultaten doet Natuur & Milieu hiertoe de volgende aanbevelingen:

- **Effecten op natuur en milieu, horizonvervuiling en de beschikbaarheid van de grond zijn de meest genoemde klachten onder de respondenten. Zorg ervoor dat in het ontwerp hier expliciet aandacht voor is.** Grijp kansen voor natuurversterking, zorg voor een goede inpassing, en pas waar mogelijk multifunctioneel ruimtegebruik toe.
- **Geef omwonenden de mogelijkheid om financieel te participeren.** Respondenten die de mogelijkheid hadden gekregen om financieel te participeren gaven hun beleving significant vaker een voldoende. Tegelijk gaf ook de meerderheid van de respondenten aan geen mogelijkheid tot participatie gekregen te hebben. Hier lijkt dus nog veel te winnen.
- **Communiceer in een zo vroeg mogelijk stadium over de plannen voor het zonnepark. Wacht niet tot de vergunningen gereed zijn.** Respondenten gaven aan te laat op hoogte gesteld te zijn van de plannen voor de ontwikkeling van de zonneparken.
- **Begin ook al vroeg met communiceren over de noodzaak van de energietransitie en wat dit concreet betekent voordat er plannen zijn voor zonneparken.** Het "waarom" van het plaatsen van de panelen was voor veel respondenten niet duidelijk gecommuniceerd.
- **Gebruik lokale media (kranten) en lokaal ambassadeurschap (energiecoöperaties) om de omwonenden te bereiken.** Respondenten gaven aan vooral van iemand uit hun omgeving of de krant van de plannen te horen. Deze kanalen moeten dus ook actief ingezet worden om omwonenden in een vroeg stadium te bereiken.
- **Zorg dat je niet alleen de direct omwonenden bereikt in de communicatie, maar betrek ook de omwonenden die 1 tot 3 kilometer van het zonnepark komen te wonen.** Ook respondenten die niet direct naast de zonneparken wonen gaven aan dat de ontwikkeling van het zonnepark invloed had op hun beleving. Een goede algemene informatiecampagne van de gemeente op de urgentie van de energietransitie en wat dit betekent kan hierbij helpen.

INHOUD

Samenvatting	2
Inleiding en aanleiding	4
Methode	5
Resultaten	6
Opbouw steekproef	6
Algemene beleving	8
Houding vooraf en verwachte overlast	9
Beleving overlast nu	11
Kennis, communicatie en procesparticipatie	12
Verdeling lusten en lasten	14
Relatie afstand met beleving en weerstand plannen	16
Relatie algemene beleving met woonachtig in regio tijdens constructie	17
Duiding resultaten en conclusies	18
Steekproef	18
Algemene beleving	18
Houding vooraf en verwachte overlast	18
Beleving overlast nu	18
Kennis, communicatie en procesparticipatie	18
Verdeling lusten en lasten	19
Relatie afstand met beleving en weerstand plannen	19
Relatie algemene beleving met woonachtig in regio tijdens constructie	19
Aanbevelingen voor gemeenten en initiatiefnemers	19
Bijlage 1: zonneparken	20

INLEIDING EN AANLEIDING

Nederland gaat over op duurzame energie uit zon en wind om klimaatverandering tegen te gaan. In het Klimaat-akkoord is afgesproken dat er in 2030 minimaal 35 TeraWattuur (TWh) uit windparken en zonneparken op land moet komen. Om deze hoeveelheid duurzame opwek te realiseren moeten de gemeenten, geclusterd in 30 Regionale Energie Strategie (RES) regio's, plannen ontwikkelen voor de duurzame opwek die ze in hun regio kunnen realiseren. In 2021 zijn de eerste versies van deze plannen verschenen. Vooralsnog bevatten deze voornamelijk zoekgebieden voor windparken en zonneparken, maar de plannen moeten snel concreet worden. Uiterlijk in 2025 moeten alle vergunningen afgegeven zijn voor de wind- en zonneparken die opgeteld samen in 2030 35 TWh opwekken.

Met de komst van de plannen en de eerste wind- en zonneparken lijkt ook het verzet te groeien. Steeds vaker verschijnen er in de media berichten van omwonenden die zich tegen de komst van een wind- of zonnepark keren. Indien er daadwerkelijk sprake is van een gebrek aan draagvlak voor hernieuwbare opwek op land zal het voor de gemeenten zeer ingewikkeld worden om de doelstelling te behalen.

'Beleving' is een brede term voor hoe mensen een proces of zintuigelijke waarneming ervaren. Hoe mensen zich behandeld voelen, hoe mensen waarderen wat ze zien, maar ook hoe mensen in het leven staan kan van invloed zijn op hoe mensen iets beleven.

In dit onderzoek willen we specifiek voor zonneparken kijken hoe omwonenden de komst van het zonnepark hebben beleefd. Extra aandacht gaat uit naar hoe het ontwikkelproces er uit zag en wat hiervan de invloed was op de beleving. Hierbij willen we niet alleen de stem horen van de expliciete voor- en tegenstanders, maar juist ook van de grotere zwijgende middengroep. Naast het in beeld brengen van hoe omwonenden de komst van het zonnepark hebben beleefd willen we ook kijken waar winst te boeken is voor gemeenten en initiatiefnemers om in de toekomst meer zonneparken met draagvlak te kunnen realiseren.

De volgende onderzoeksvragen willen we met het onderzoek beantwoorden:

- Wat is de beleving van de omwonenden van een gemiddeld, in termen van grootte en ontwikkelproces, recent zonnepark?
- Zijn er factoren te definiëren die de beleving van omwonenden ten positieve of ten negatieve beïnvloedt? Zo ja, wat zijn deze factoren en wat is het effect?

METHODE

Veldwerkbureau *Veldwerk Optimaal* heeft in opdracht van Natuur & Milieu een vragenlijst afgenomen bij omwonenden van een viertal zonneparken (tot 3km afstand van het park). Omwonenden zijn eerst telefonisch benaderd waarna ze de vragenlijst opgestuurd hebben gekregen die ze via de post konden retourneren, of online konden invullen. Om de respons te verhogen zijn er cadeaubonnen onder de respondenten verloot en hebben er huis aan huis bezoeken plaatsgevonden.

De zonneparken zijn zo gekozen dat ze qua grootte, ontwerp, ligging en participatie vergelijkbaar zijn met veel zonneparken die recent in Nederland gerealiseerd zijn en de komende jaren ontwikkeld worden. De volgende parken zijn onderzocht:

Naam park	Grootte	locatie
Flierbelten	5,5 MW	https://goo.gl/maps/1fvg1XGXgHssiLrN6
Bomhofsplas	27 MW	https://goo.gl/maps/tyEX4eFKzmYM12EW8
Sekdoornseplas	10 MW	https://goo.gl/maps/S18jDwtDwuzbT6367
Kloosterhaar	16 MW	https://goo.gl/maps/fPc3GpFAwmU4e1gf7

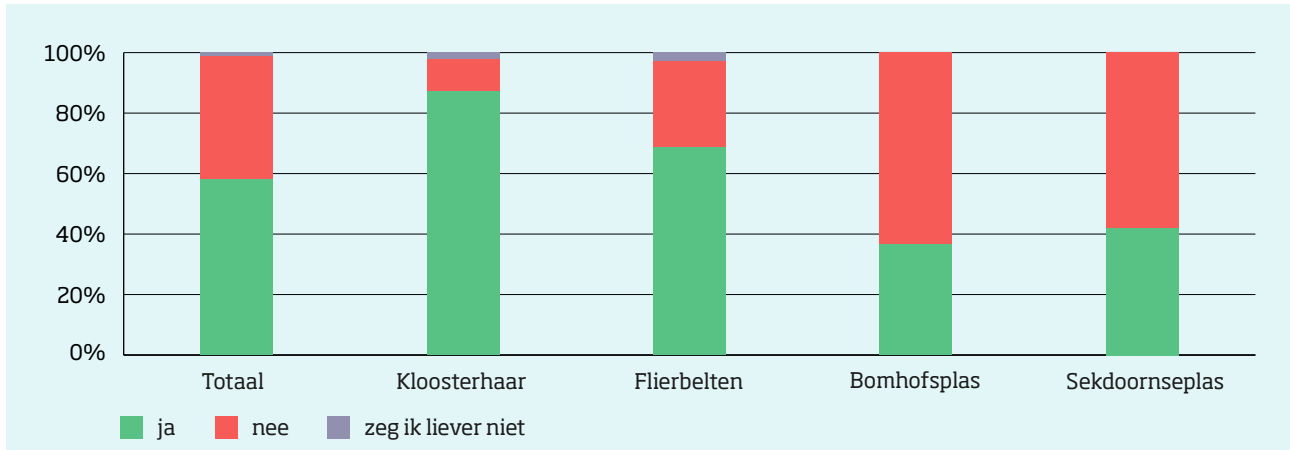
Meer informatie over de zonneparken staat in bijlage 1.

De resultaten van de vragenlijsten zijn door Natuur & Milieu verwerkt tot de informatie die in dit rapport terug te vinden is. Vervolgens is dit rapport door een interne en externe experts tegen gelezen en hun opmerkingen zijn verwerkt.

RESULTATEN

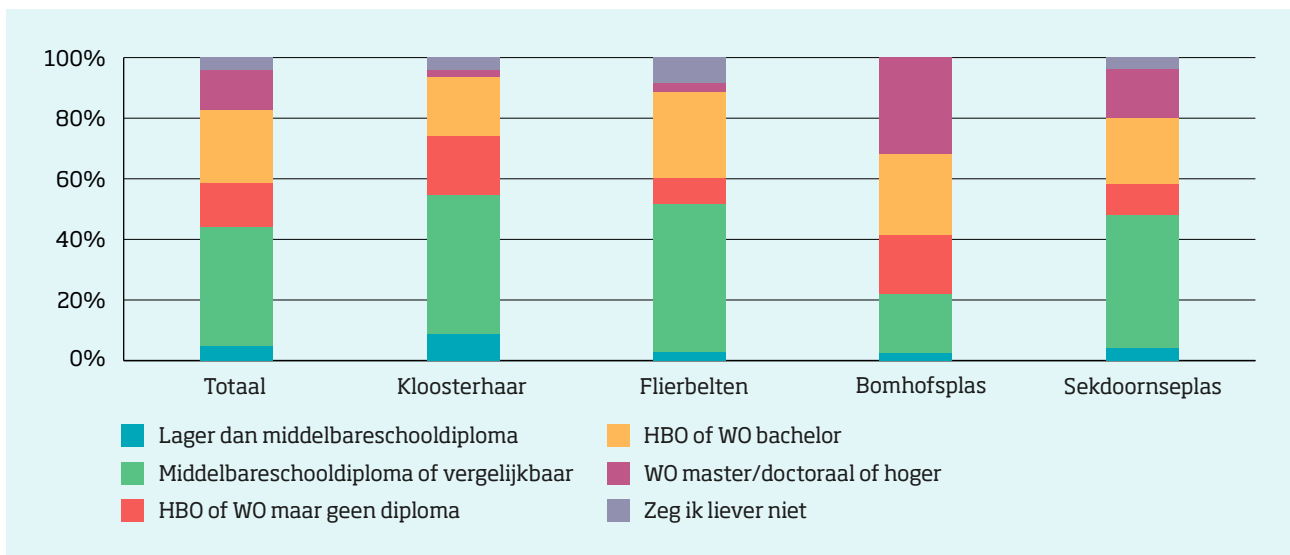
OPBOUW STEEKPROEF

Allereerst wordt hier de achtergrond van de respondenten besproken. Dit is belangrijk om de resultaten van het belevingsonderzoek goed te interpreteren.

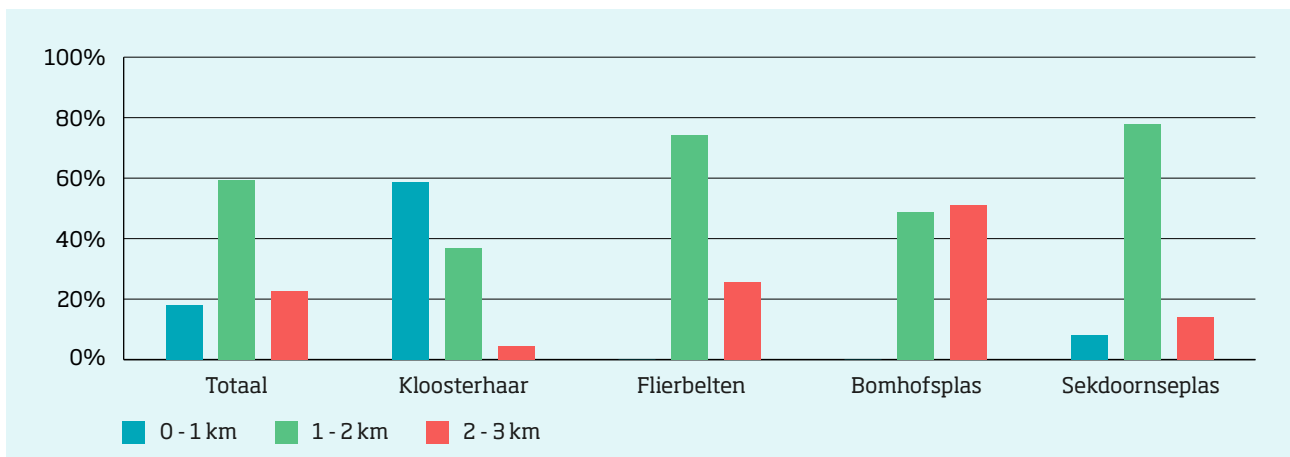
Figuur 1: Bent u opgegroeid in deze regio? n(Kloosterhaar)=46, n(Flierbelten)=35, n(Bomhofsplas)=41, n(Sekdoornseplas)=50

Uit Figuur 1 valt op dat respondenten nabij zonnepark **Kloosterhaar** voor de overgrote meerderheid ook zijn opgegroeid in de regio. Respondenten nabij zonnepark **Bomhofsplas** zijn juist voor de overgrote meerderheid niet opgegroeid in de regio.

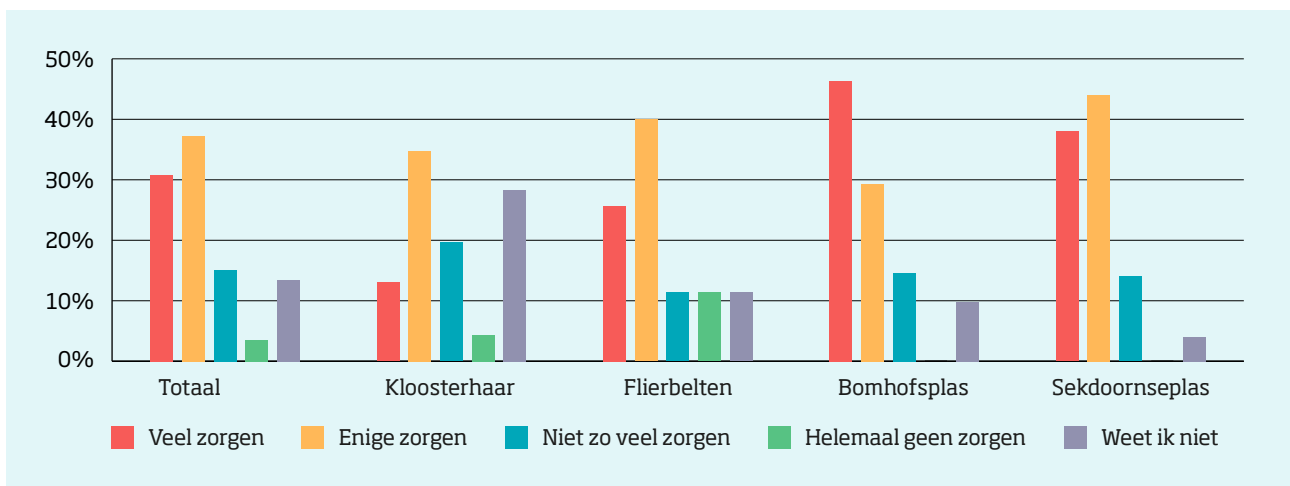
Figuur 2: Wat is uw hoogste genoten opleiding? n(Kloosterhaar)=46, n(Flierbelten)=35, n(Bomhofsplas)=41, n(Sekdoornseplas)=50

De verdeling over de opleidingsniveaus is bij de respondenten tussen de verschillende zonneparken redelijk gelijk, zoals te zien is in Figuur 2. De meeste respondenten zijn middelbaar opgeleid. Een uitzondering is zonnepark **Bomhofsplas** waar de respondenten overwegend hoger opgeleid zijn.

Figuur 3: Verdeling respondenten over de afstandsgroepen; n(Kloosterhaar)=46, n(Flierbelten)=35, n(Bomhofsplas)=41, n(Sekdoornseplas)=50

In Figuur 3 is terug te zien dat zonnepark **Kloosterhaar** het dichtst bij de bebouwing ligt. Hier zijn de meeste respondenten binnen een kilometer van het zonnepark woonachtig. Bij de overige zonneparken is de afstand tussen het zonnepark en de woning van de respondent voornamelijk tussen 1 en 2 km.

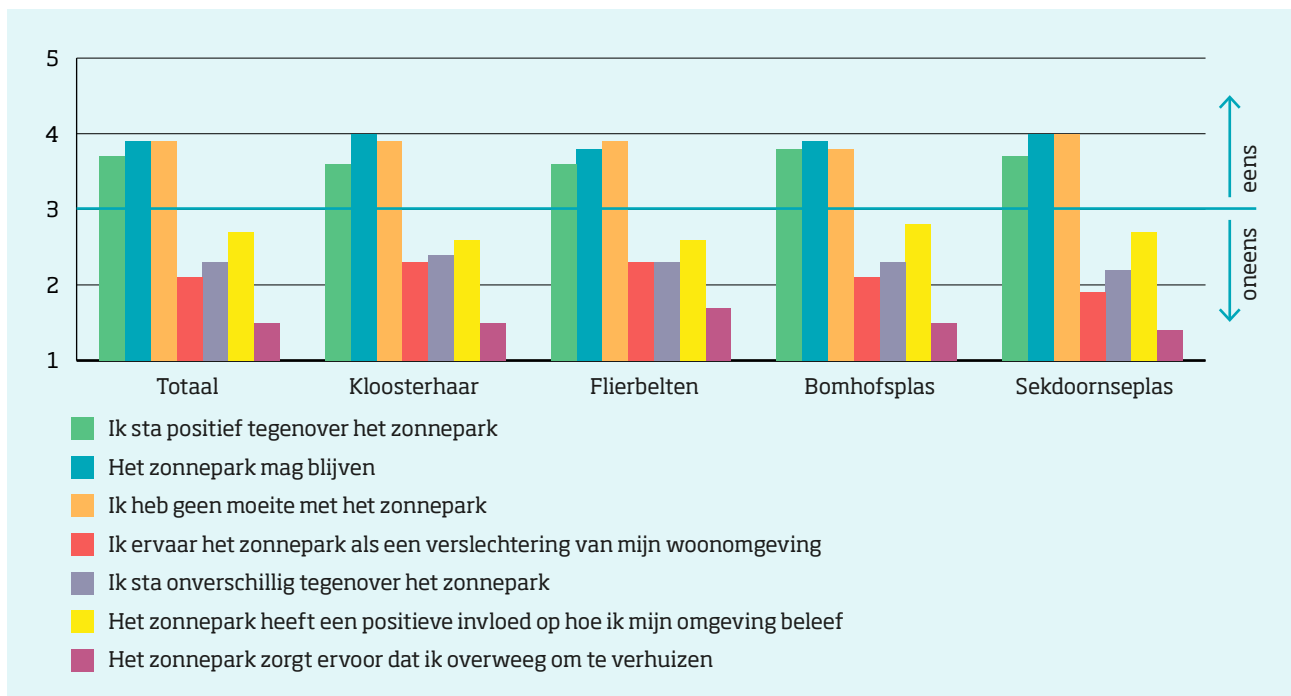

Figuur 4: Maakt u zich in het algemeen zorgen over de uitstoot van broeikasgassen (CO₂), klimaatverandering en de effecten daarvan voor het milieu? Zo ja, in welke mate?; n(Kloosterhaar)=46, n(Flierbelten)=35, n(Bomhofsplas)=41, n(Sekdoornseplas)=50

De meeste respondenten maken zich enige, tot veel zorgen over klimaatverandering, zo blijkt uit Figuur 4. Tussen de verschillende zonneparken zit hierin enige variatie, maar geen grote uitschieters.

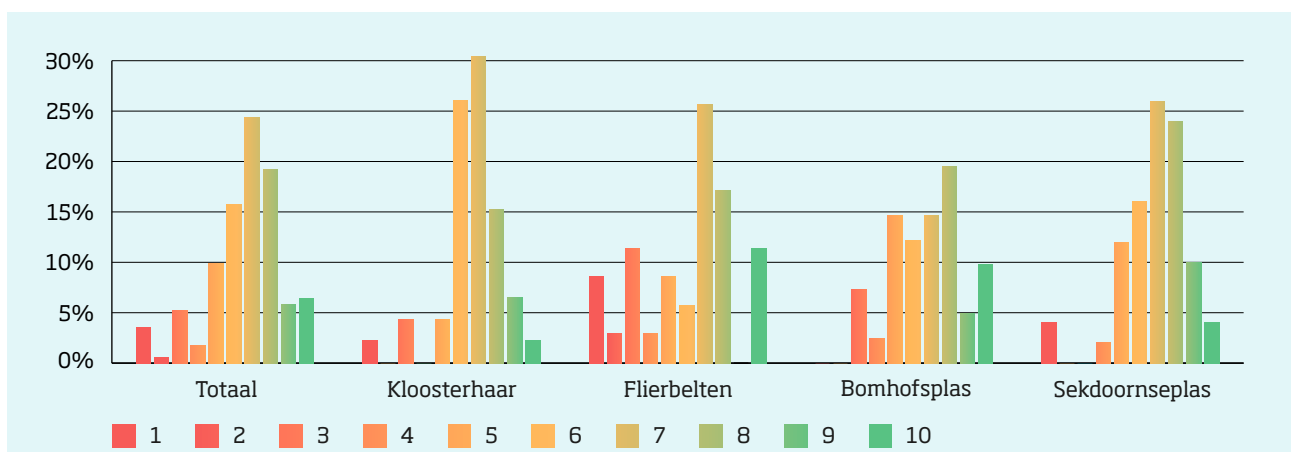
ALGEMENE BELEVING

Hieronder worden twee grafieken gepresenteerd over de algemene beleving van de zonneparken.

Figuur 5: Algemene beleving zonneparken; n(Kloosterhaar)=46, n(Flierbelten)=35, n(Bomhofsplas)=41, n(Sekdoornseplas)=50; 1=zeer oneens, 5=zeer eens

Aan de hand van een aantal stellingen is gekeken hoe respondenten in algemene zin tegenover het zonnepark staan. Figuur 5 laat voor alle zonneparken ongeveer hetzelfde beeld zien. In het algemeen staan respondenten positief tegenover het zonnepark (107 van de 172 respondenten), mag het zonnepark blijven (124 van de 172 respondenten) en hebben mensen geen grote moeite met het zonnepark (121 van de 172 respondenten). De meeste respondenten ervaren het zonnepark niet als een verslechtering van de omgeving (121 van de 172 respondenten). De meeste respondenten staan ook niet onverschillig tegenover de zonneparken (96 van de 172 respondenten). Meer mensen vinden dat het zonnepark niet een positieve invloed heeft op hoe ze de omgeving van het zonnepark beleven dan wel, echter de meeste mensen zitten daar neutraal in (24 positief, 60 negatief, 74 neutraal).

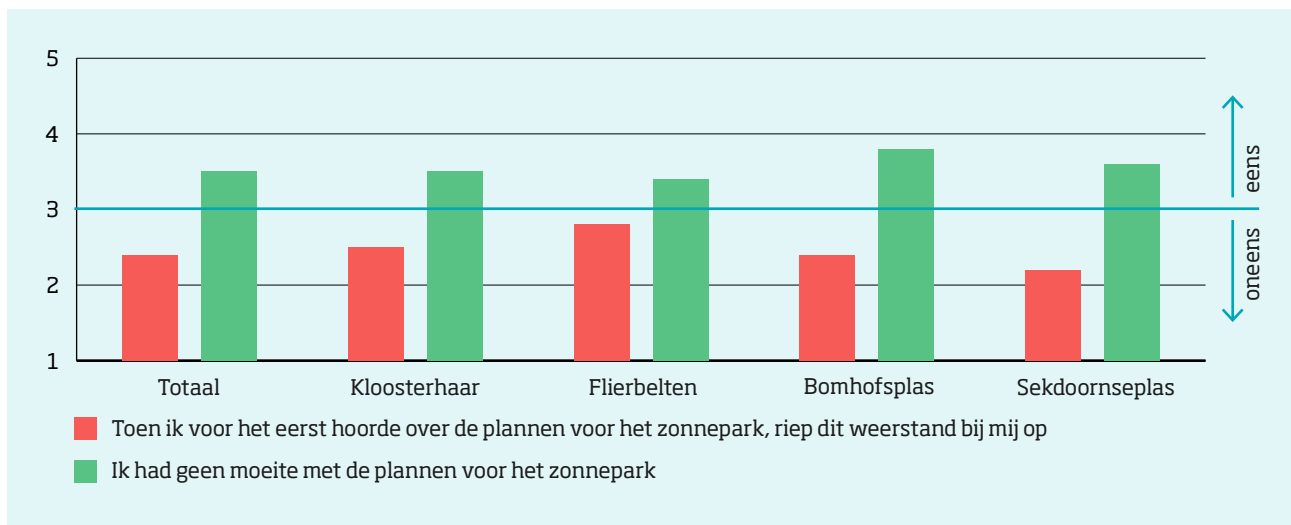

Figuur 6: Rapportcijfer algemene beleving; n(Kloosterhaar)=46, n(Flierbelten)=35, n(Bomhofsplas)=41, n(Sekdoornseplas)=50

Gevraagd naar hun rapportcijfer voor de algemene beleving van het zonnepark geven de meeste respondenten een 7. Er zit wel een flinke spreiding in de cijfers die respondenten geven blijkt uit Figuur 6. **Kloosterhaar** scoort gemiddeld een 6.7, **Flierbelten** scoort gemiddeld een 6.0, **Bomhofsplas** scoort gemiddeld een 6.8, en **Sekdoornseplas** scoort gemiddeld een 6.9. Overkoepelend is het gemiddelde rapportcijfer een 6.6.

HOUDING VOORAF EN VERWACHTTE OVERLAST

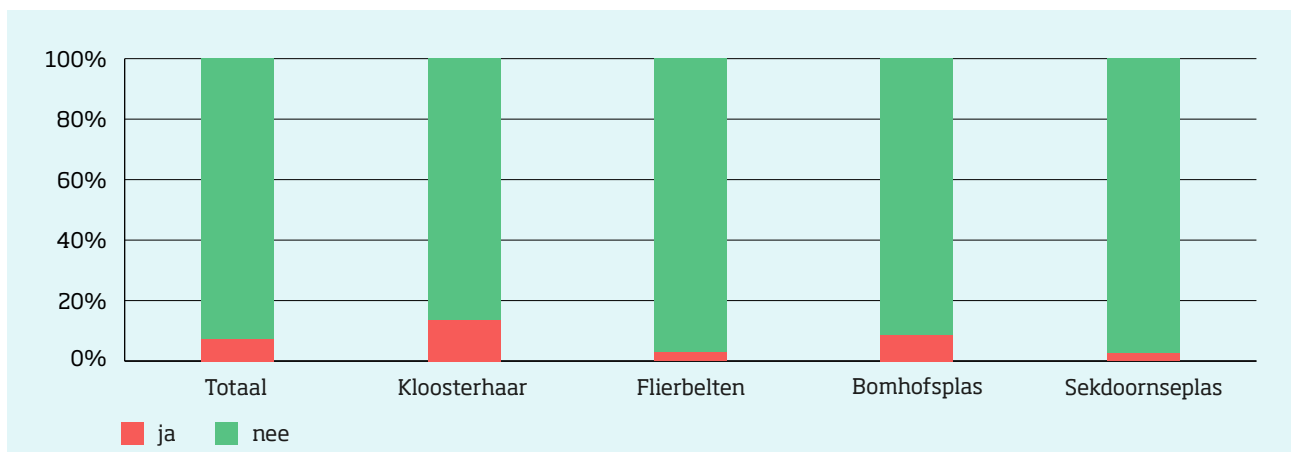
Er is in de verdere vragen over de beleving van de onderzochte zonneparken een onderscheid gemaakt tussen de houding voorafgaand aan het realiseren van het zonnepark, welke in deze paragraaf behandeld worden, en over hoe de respondenten nu over de zonneparken denken.

Figuur 7: Houding tegenover de plannen; n(Kloosterhaar)=46, n(Flierbelten)=35, n(Bomhofsplas)=41, n(Sekdoornseplas)=50; 1=zeer oneens, 5=zeer eens

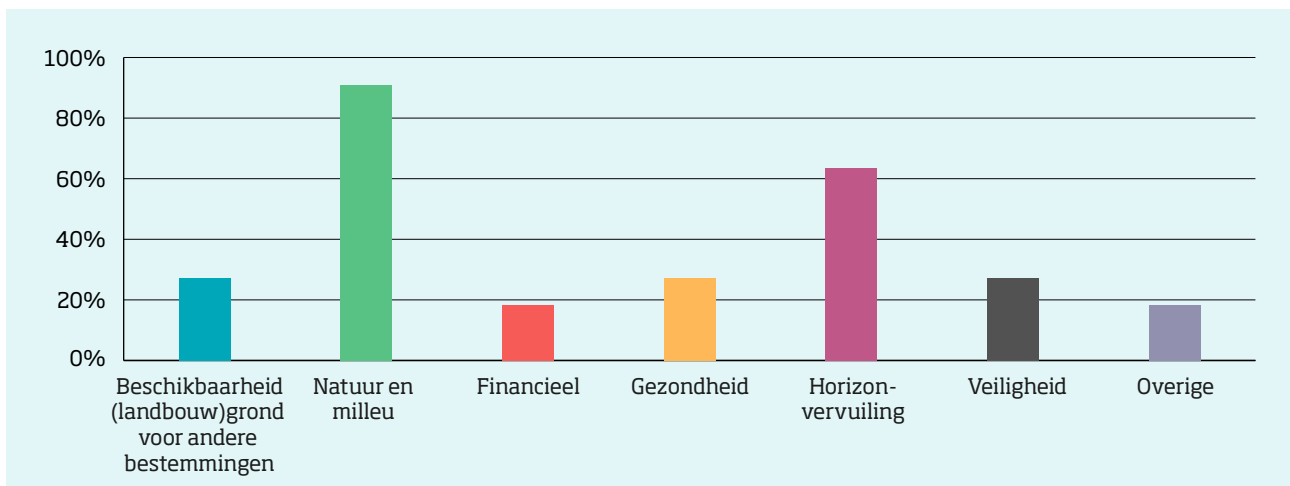
Uit Figuur 7 blijkt dat de meeste respondenten aanvankelijk positief tegenover de plannen stonden. De meeste respondenten geven aan dat de plannen geen weerstand oproepen (74 van de 172 respondenten, 44 respondenten gaven aan neutraal hierin te staan). Een vergelijkbaar aantal gaf ook aan geen moeite te hebben met de plannen (82 van de 172 respondenten).

Hieronder worden twee grafieken gepresenteerd over de algemene beleving van de zonneparken.

Figuur 8: Verwachtte u overlast of andere nadelige effecten van het zonnepark voordat het er stond? n(Kloosterhaar)=46, n(Flierbelten)=35, n(Bomhofsplas)=41, n(Sekdoornseplas)=50

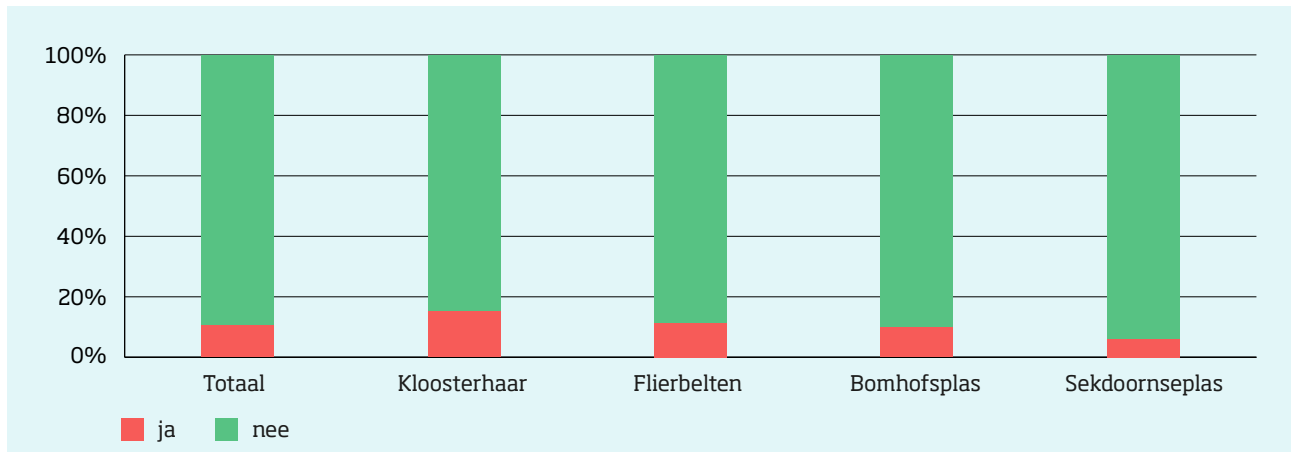
De overgrote meerderheid van de respondenten verwachtte ook geen overlast. Iets meer respondenten rondom zonnepark Kloosterhaar verwachtten vooraf overlast, zoals te zien is in Figuur 8.

Figuur 9: Op welk gebied verwachtte u overlast of andere nadelige effecten van het zonnepark voordat het er stond?; n=11. Men kon meerdere antwoorden kiezen.

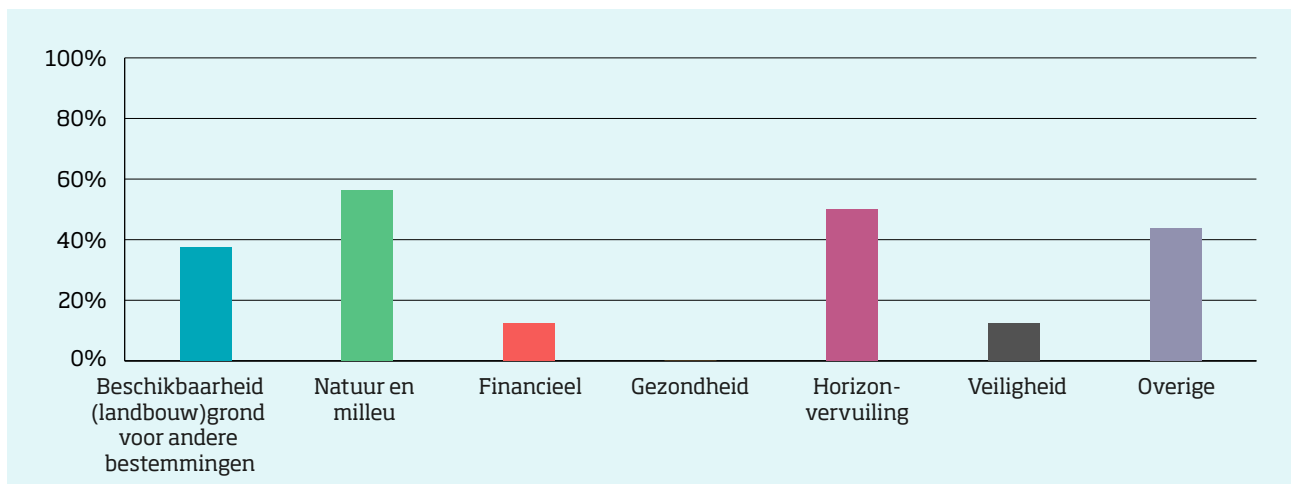
Gevraagd naar de verwachte overlast wordt voornamelijk effecten op natuur en milieu genoemd en horizonvervuiling.

BELEVING OVERLAST NU

Figuur 10: Merkt u op dit moment iets negatiefs van het zonnepark? n(Kloosterhaar)=46, n(Flierbelten)=35, n(Bornhofsplas)=41, n(Sekdoornseplas)=50

Gevraagd naar hun beleving van de overlast nu zien we ongeveer hetzelfde beeld als wat de respondenten verwacht hadden. Met de kanttekening dat er in het algemeen wel een lichte stijging te zien tussen het aantal respondenten dat aangeeft overlast te verwachten en het aantal respondenten dat aangeeft overlast te ervaren. Met name bij zonnepark **Flierbelten** en zonnepark **Sekdoornseplas** is die stijging opmerkelijk. 73% van de respondenten die aangaven overlast te verwachten geven ook aan nu overlast te ervaren.

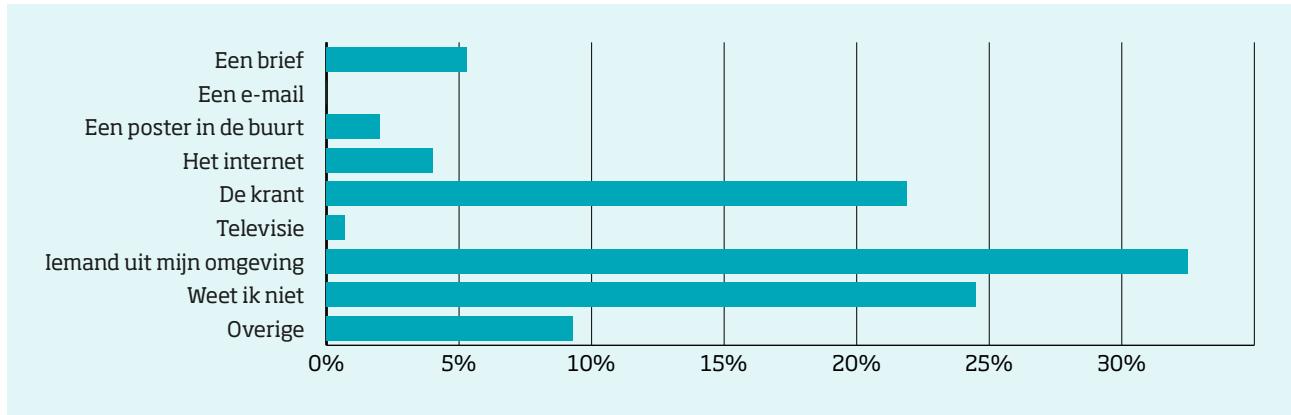

Figuur 11: Op welk gebied ervaart u overlast of andere nadelige effecten van het zonnepark? n=18

Wederom worden voornamelijk effecten op 'natuur en milieu' en horizonvervuiling genoemd als gebieden waar overlast wordt ervaren, echter nu is ook de beschikbaarheid van de ruimte voor andere bestemmingen een meer genoemd overlastgebied. Onder 'overige' wordt voornamelijk ook specifieke overlast op het gebied van natuur en landschap genoemd, naast een aantal omwonenden met zonnepanelen die problemen ervaren met het terugleveren van elektriciteit. Alle vormen van ervaren overlast wordt door de meeste omwonenden als "onaanvaardbaar" tot "zeer onaanvaardbaar" getypeerd.

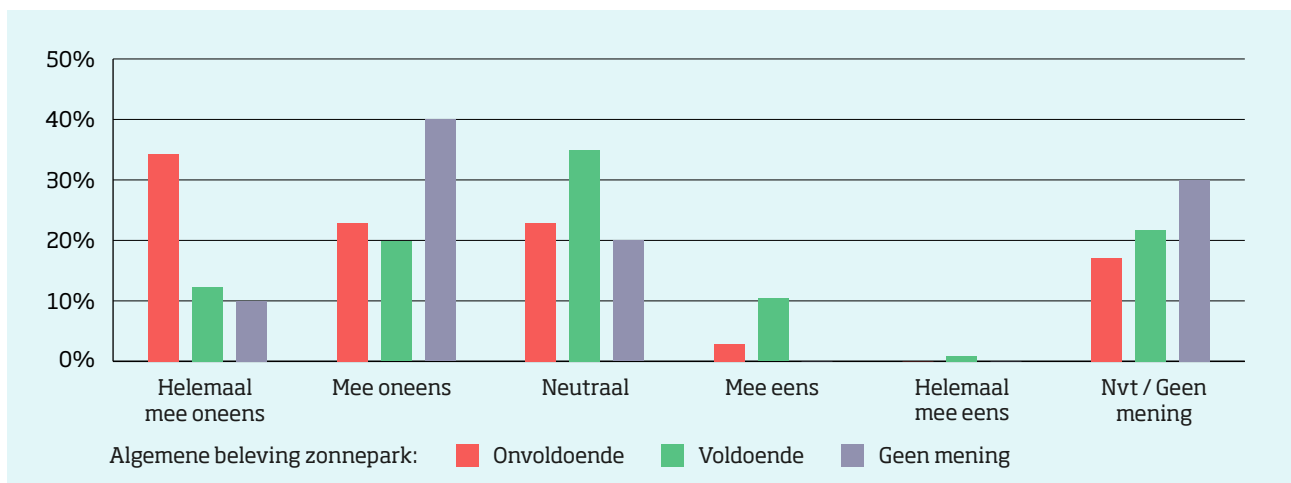
KENNIS, COMMUNICATIE EN PROCESPARTICIPATIE

Er is ook onderzocht op welke manieren de respondenten zijn geïnformeerd over de plannen voor de zonnepanelen en op men vindt dat er voldoende mogelijkheid was voor procesparticipatie. Hier is ook gekeken naar de relatie tussen hoe het respondenten bepaalde aspecten van het proces hebben ervaren en hoe ze nu hun algemene beleving van het zonnepark beoordelen (Figuur 6). Dit is gedaan om te onderzoeken of er een correlatie is tussen specifieke aspecten van het proces en de algemene beleving van de respondenten.

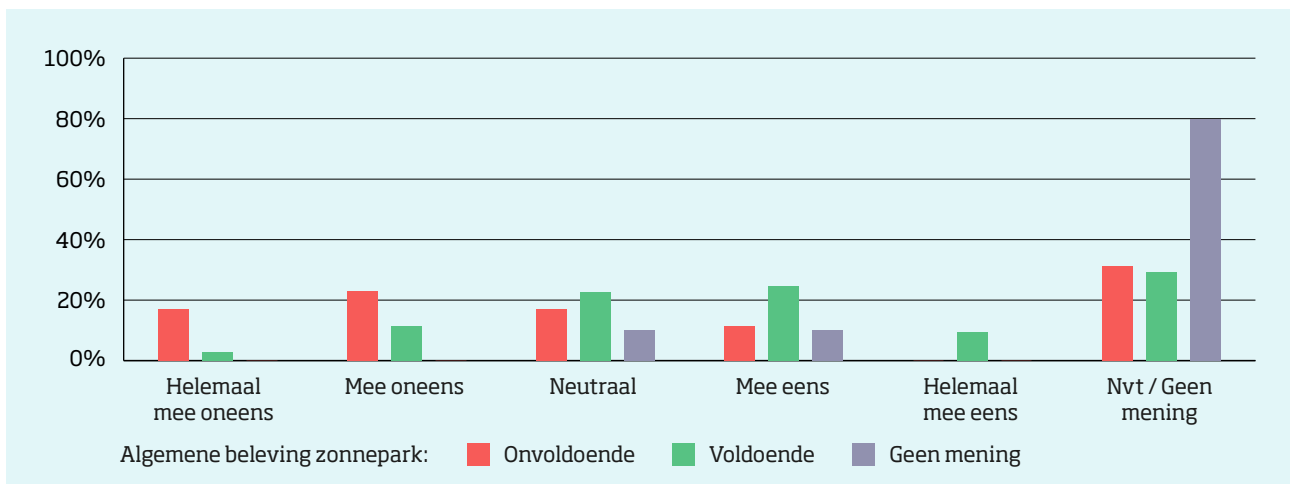
Figuur 12: Via welke weg hoorde u voor het eerst over de plannen van het zonnepark? n=172

De respondenten zijn gevraagd hoe ze voor het eerst van het zonnepark hebben gehoord. De resultaten zijn te zien in Figuur 12. Wat opvalt is dat veel respondenten uit de krant of van iemand uit hun omgeving voor het eerst van het zonnepark hebben vernomen. Een beperkt deel is als eerste bereikt door een brief of andere persoonlijke communicatie van de gemeente of de ontwikkelaar. Indien gekeken wordt naar de leeftijd van de respondenten valt wel op dat respondenten onder de 30 de krant niet meer noemen als informatiebron. Deze groep respondenten heeft voor 69% voor het eerst van het zonnepark gehoord via iemand uit hun omgeving.

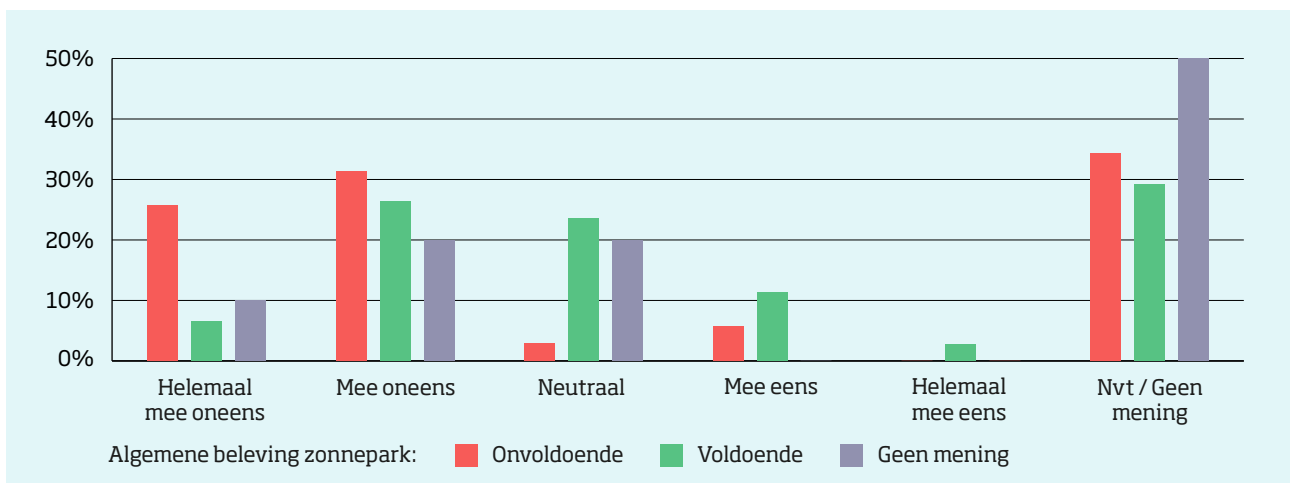
Figuur 13: Ik heb mijn stem kunnen laten horen in het proces rondom de ontwikkeling van het zonnepark; onderverdeeld naar algemene beleving zonnepark; n(onvoldoende)=35, n(voldoende)=106, n(geen mening)=10

Figuur 13 laat zien dat de meeste respondenten niet het gevoel hebben dat ze hun stem hebben kunnen laten horen in het proces rondom de ontwikkeling van het zonnepark. Degenen die wel het gevoel hebben hun stem te kunnen laten horen geven hun algemene beleving over het algemeen ook een hoger cijfer. Opvallend is dat er ook een grote groep is zonder mening.

Figuur 14: Ik kon voldoende informatie vinden over waarom de zonnepanelen werden geplaatst; onderverdeeld naar algemene beleving zonnepark; n(onvoldoende)=35, n(voldoende)=106, n(geen mening)=10

Een vergelijkbaar beeld is te zien wanneer respondenten gevraagd worden of ze voldoende informatie hebben kunnen vinden over waarom de panelen geplaatst werden. Figuur 14 laat zien dat respondenten die de algemene beleving een onvoldoende geven significant meer ontevreden zijn over deze informatie.

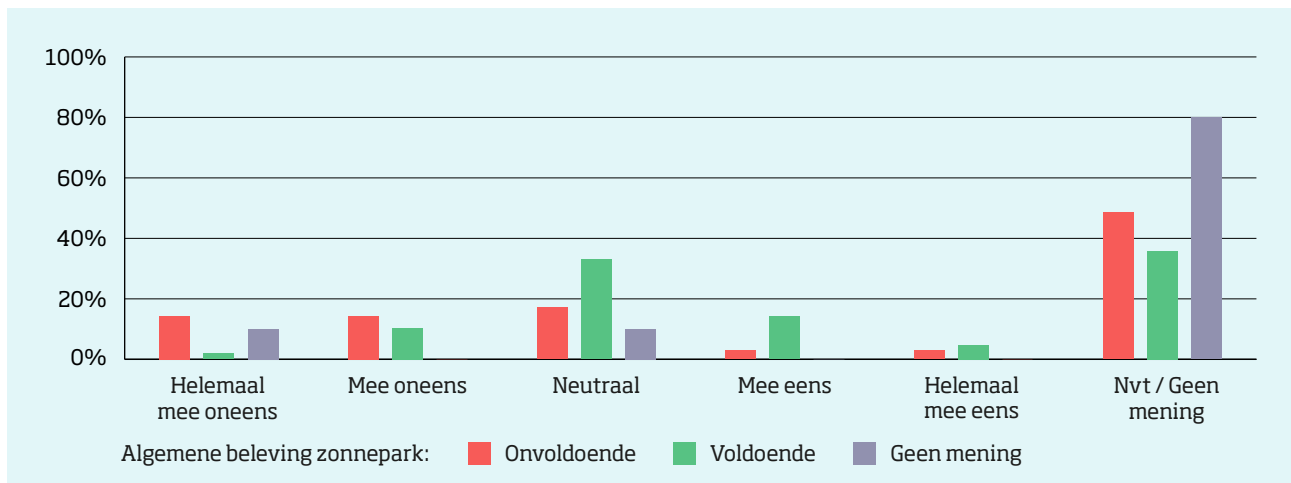

Figuur 15: Ik ben tijdig geïnformeerd over alle stappen in het proces rondom de ontwikkeling van het zonnepark; onderverdeeld naar algemene beleving zonnepark; n(onvoldoende)=35, n(voldoende)=106, n(geen mening)=10

Figuur 15 laat zien dat het grootste deel van de respondenten graag eerder geïnformeerd zou zijn over de stappen rondom het zonnepark. De respondenten die hun algemene beleving een onvoldoende geven zijn hier ook significant stilliger in dan de respondenten die hun beleving een voldoende geven, al is de relatie niet zo sterk als bij de informatieverstrekking over het "waarom" van de zonneparken.

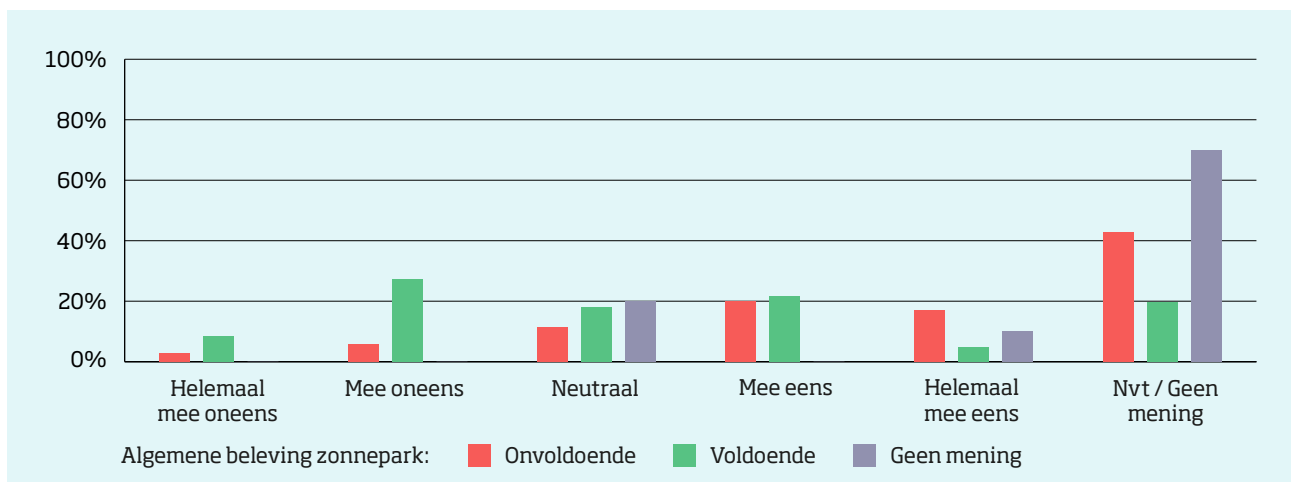
VERDELING LUSTEN EN LASTEN

De beleving van de verdeling van de lusten en lasten van een project, ook wel bekend als 'distributieve rechtvaardigheid' is ook onderzocht. Ook hier is gekeken of er een correlatie zit tussen de algemene beleving van de respondent en de ervaren verdeling van de lusten en lasten.

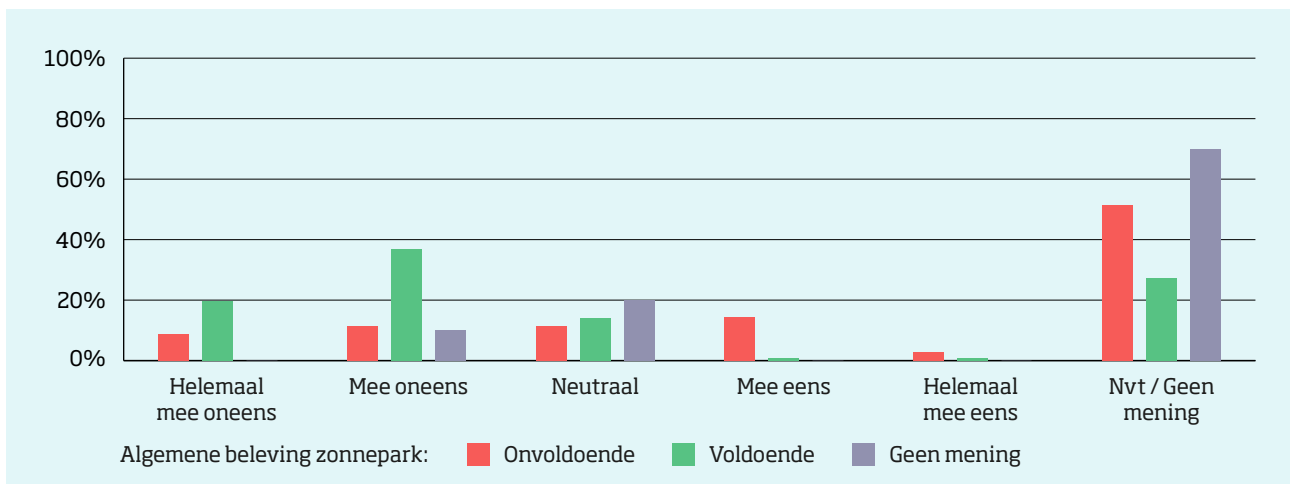
Figuur 16: De lusten en lasten van het zonnepark zijn op een eerlijke manier verdeeld; onderverdeeld naar algemene beleving zonnepark; n(onvoldoende)=35, n(voldoende)=106, n(geen mening)=10

Uit Figuur 16 blijkt dat de meeste respondenten niet uitgesproken zijn over de verdeling van de lusten en lasten. Respondenten die de algemene beleving een onvoldoende geven zijn wel significant negatiever over de verdeling van lusten en lasten dan respondenten die de algemene beleving een voldoende geven.

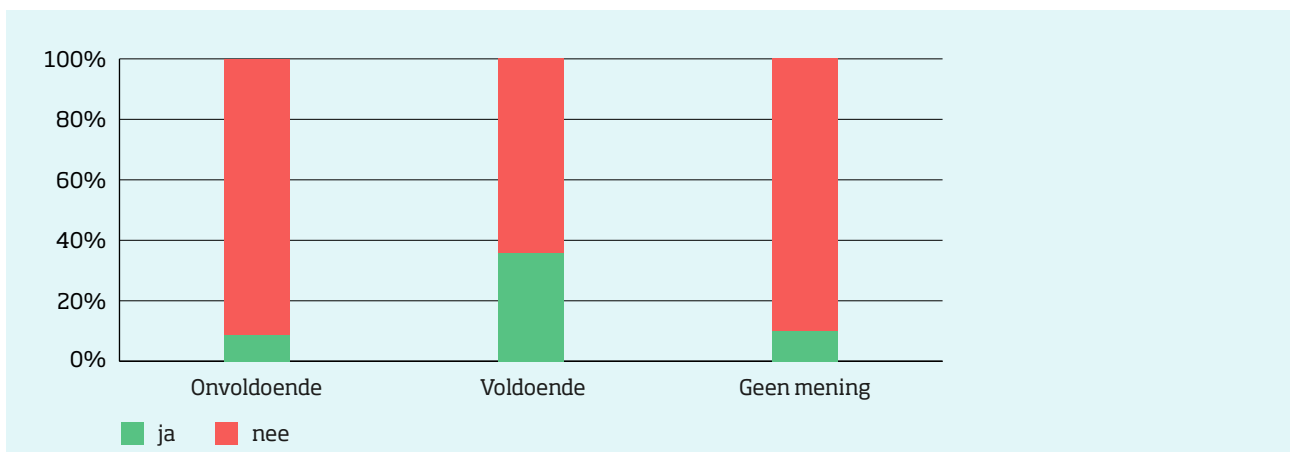
Figuur 17: Met de komst van het zonnepark heeft onze omgeving een offer gebracht voor andere gebieden; onderverdeeld naar algemene beleving zonnepark; n(onvoldoende)=35, n(voldoende)=106, n(geen mening)=10

Figuur 17 laat zien dat respondenten die hun algemene beleving een voldoende geven ook sterk van mening zijn dat het zonnepark geen offer is dat hun omgeving heeft gebracht voor andere gebieden. Omgekeerd vinden respondenten die het hun beleving een onvoldoende gaven wel vaak dat de omgeving een offer heeft gebracht.

Figuur 18: Bij de ontwikkeling van het zonnepark ben ik benadeeld; onderverdeeld naar algemene beleving zonnepark; n(onvoldoende)=35, n(voldoende)=106, n(geen mening)=10

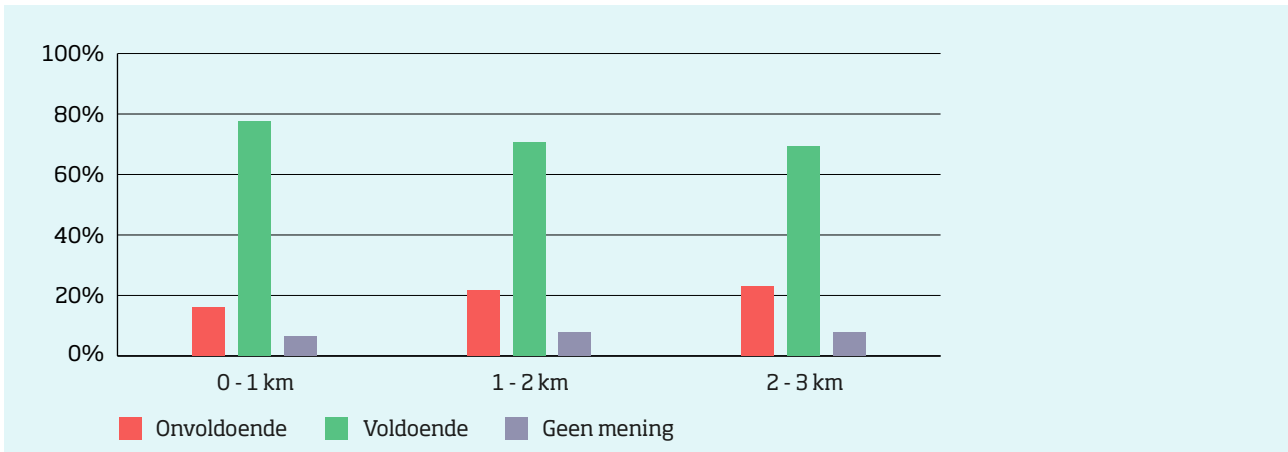
Respondenten die hun algemene beleving een voldoende geven zijn het over het algemeen niet eens met de stelling dat ze benadeeld zijn door de ontwikkeling van het zonnepark, zo blijkt uit Figuur 18. Opvallend is dat ook onder de respondenten die hun beleving een onvoldoende gaven er niet een heel sterk gevoel heerst dat ze benadeeld zijn bij de ontwikkeling.

Figuur 19: Kreeg u ruimte om financieel mee te doen (investeren) in het project?; onderverdeeld naar algemene beleving zonnepark; n(onvoldoende)=35, n(voldoende)=106, n(geen mening)=10

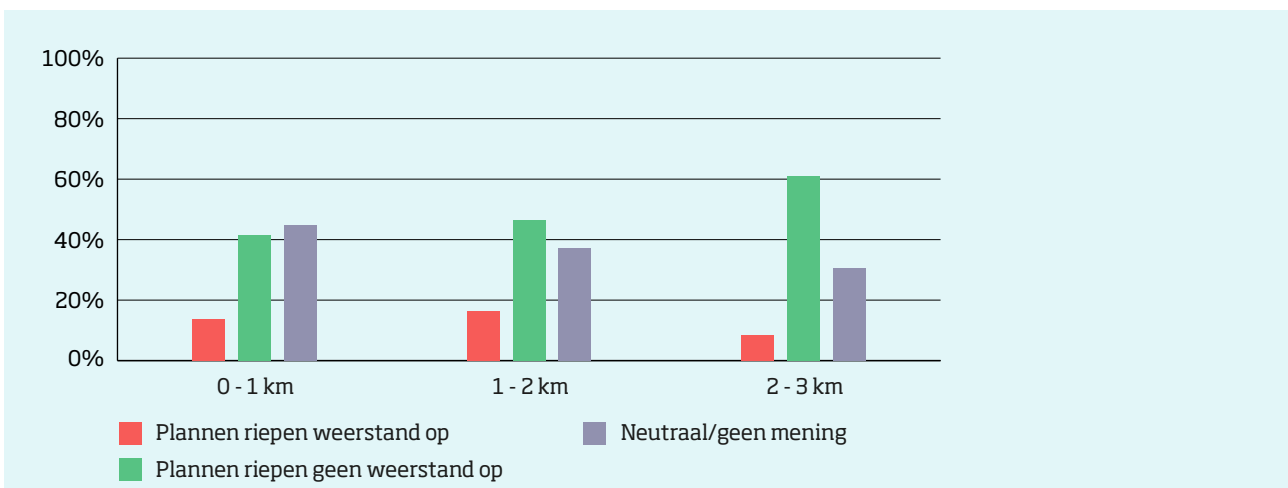
Figuur 19 laat zien dat het overgrote merendeel aangaf geen ruimte om financieel mee te doen in het project heeft gekregen. Degenen die die ruimte wel hebben gekregen overlappen voor een groot deel met de respondenten die hun algemene beleving een voldoende gaven. Het zonnepark waar het kleinste deel van de respondenten aangaf financieel te kunnen participeren gaven omwonenden ook het laagste cijfer. Dit was een 6.0 voor Flierbelten waar 5.9% aangaf financieel te kunnen participeren. Bij de andere parken gaf 18.4% tot 54.5% aan financieel te kunnen participeren en was het rapportcijfer met een 6.7 tot een 6.9 significant hoger.

RELATIE AFSTAND MET BELEVING EN WEERSTAND PLANNEN

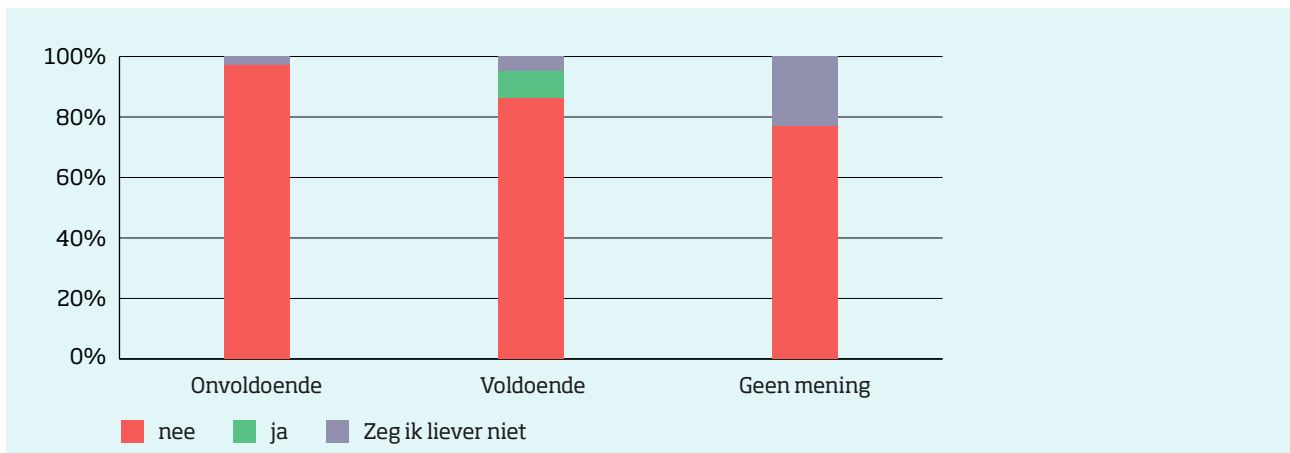
Figuur 20: Algemene beleving naar afstandsgroep; n(0-1km)=31, n(1-2km)=102, n(2-3km)=39

Uit Figuur 20 lijkt een interessante relatie naar voren te komen tussen de afstand van de woning van de respondent en de algemene beleving van het zonnepark. Naarmate men verder van het zonnepark af woont geven de respondenten hun algemene beleving vaker een onvoldoende. Dit terwijl respondenten die verder weg wonen vaker aangeven dat de plannen aanvankelijk geen weerstand oproepen, zie Figuur 21.

Figuur 21: Weerstand tegen de plannen; n=172

RELATIE ALGEMENE BELEVING MET WOONACHTIG IN REGIO TIJDENS CONSTRUCTIE

Figuur 22: Was het zonnepark al gebouwd toen u in deze omgeving kwam wonen?; n(onvoldoende)=36, n(voldoende)=123, n(geen mening)=13

De meeste respondenten waren al woonachtig in de omgeving toen het zonnepark gebouwd werd. Een deel van de respondenten is later in de omgeving komen wonen. Deze geven allemaal hun beleving van het zonnepark een voldoende, zoals blijkt uit Figuur 22.

DUIDING RESULTATEN EN CONCLUSIES

Op basis van de resultaten uit het onderzoek zijn een aantal conclusies te trekken.

STEEKPROEF

De resultaten laten zien dat de steekproef enige variatie kent tussen de verschillende zonneparken. Met name de respondenten uit de omgeving van zonnepark **Kloosterhaar** wijken af van de respondenten van de overige parken. Specifiek zijn ze meer opgegroeid in de regio, wonen ze meer in de kern van een dorp, wonen ze dichterbij het onderzochte park, en zijn significant meer respondenten man. Bij de steekproef voor zonnepark **Bomhofsplas** valt op dat 32% van de respondenten aangeeft een WO master/doctoraal of hoger als hoogst genoten opleiding te hebben voltooid, waar dit bij de andere parken varieert tussen 16% en 4%. Deze variatie in de steekproef tussen de verschillende parken lijkt echter geen significante invloed te hebben op de gerapporteerde beleving van de respondenten, al kan er sprake van elkaar uitdempende factoren die zonneparkspecifiek zijn. Bijvoorbeeld dat er in één zonnepark veel beter is omgegaan met de participatie van de omgeving, maar dat doordat de omgeving bestaat uit een meer kritische groep dit niet terug te zien is in de cijfers voor de algemene beleving. Figuur 5 laat echter voor alle parken een zeer vergelijkbaar beeld zien, dus er wordt aangenomen dat de variatie in steekproef een verwaarloosbaar effect heeft op de beleving.

ALGEMENE BELEVING

Er is een weinig variatie te zien tussen de zonneparken in algemene beleving. *De conclusie die getrokken kan worden is dat de overgrote meerderheid gematigd positief staat tegenover de ontwikkeling van het zonnepark, maar dat er ook extreme uitschieters in positieve en negatieve zin zijn.*

HOUDING VOORAF EN VERWACHTTE OVERLAST

Een gematigd positieve houding is ook terug te zien bij de meerderheid van de respondenten wanneer ze gevraagd worden naar de reactie op de plannen vooraf en de overlast die ze verwachtten. Zorgen spelen vooral vooraf rond effecten op natuur en milieu en horizonvervuiling. *Het kan dus goed zo zijn dat extra aandacht in de communicatie en het ontwerp van de plannen op voor natuur en milieu en horizonvervuiling helpt bij het verminderen van de weerstand vooraf tegen de plannen.*

BELEVING OVERLAST NU

Over het algemeen ervaart maar een klein deel van de respondenten overlast (11% van alle respondenten). De respondenten die overlast ervaren noemen nu naast effecten op natuur en milieu en horizonvervuiling ook de beschikbaarheid van (landbouw)grond voor andere bestemmingen als zorgpunt. *Het verdient dus aanbeveling om naast een goede natuurinclusieve inpassing ook het multifunctionele gebruik van de grond na te streven om de ervaren overlast door zonneparken verder te verminderen.*

KENNIS, COMMUNICATIE EN PROCESPARTICIPATIE

De resultaten laten zien dat respondenten die het gevoel hebben dat ze hun stem hebben kunnen laten horen en voldoende informatie hebben kunnen vinden over het "waarom" van de zonnepanelen over het algemeen de ontwikkeling van het zonnepark positiever hebben beleefd. De meeste omwonenden halen hun informatie uit de lokale krant of van iemand uit hun omgeving. Over het algemeen zijn omwonenden niet tevreden over de mogelijkheid om stem te kunnen laten horen, de beschikbare informatie en de tijdigheid van beschikbaarheid van informatie.

Het is dus aan te raden om al in een zo vroeg mogelijk stadium te communiceren over de nut en noodzaak van zonnepanelen. Het communiceren van deze urgentie zou wellicht al in een stadium moeten gebeuren voordat er sprake is van een concreet plan. Daarnaast lijkt het geven van een stem aan omwonenden gedurende het proces ook essentieel voor de beleving. De respondenten halen zoals gezegd hun eerste informatie uit de lokale krant en van mensen uit hun omgeving. Het stimuleren van lokaal ambassadeurschap, bijvoorbeeld via een energiecoöperatie, en het gebruik maken van de lokale media in een vroeg stadium is dus een goede manier om de omwonenden te bereiken.

VERDELING LUSTEN EN LASTEN

In algemene zin vinden respondenten het lastig om een mening te vormen over de verdeling van lusten en lasten. *Er lijkt wel een correlatie te zijn tussen het positief beleven van het zonnepark en de ruimte krijgen om financieel mee te doen aan het project.* Respondenten die hun beleving een voldoende gaven hadden in 36% van de gevallen een mogelijkheid gekregen om financieel te participeren. Respondenten die hun beleving een onvoldoende gaven hadden slechts in 9% van de gevallen een mogelijkheid gekregen om financieel te participeren. *Dit resultaat laat ook zien dat er nog veel te winnen is aangezien de meeste respondenten aangaven geen mogelijkheid gekregen te hebben om financieel te participeren.*

RELATIE AFSTAND MET BELEVING EN WEERSTAND PLANNEN

Het klinkt logisch dat respondenten die dichterbij het zonnepark wonen een meer negatieve beleving zouden hebben en meer weerstand tegen de plannen. Dit blijkt echter niet uit de peiling. De respondenten die 2-3 km van het park af wonen gaven vaker een onvoldoende aan hun beleving dan respondenten die binnen 2 km van het park wonen. Een reden hiervoor zou kunnen zijn dat de omwonenden die dichterbij wonen beter betrokken waren bij het proces en in een eerder stadium van de plannen hoorden. Waar omwonenden die verder wonen op een zeker moment met de plannen geconfronteerd werden. Dit is wel deels speculatie, echter *het lijkt raadzaam om in de communicatie ook te omwonenden die verder weg wonen goed mee te nemen.*

RELATIE ALGEMENE BELEVING MET WOONACHTIG IN REGIO TIJDENS CONSTRUCTIE

Opvallend resultaat was dat alle respondenten (11) die na de constructie in de regio zijn komen wonen hun beleving een voldoende gaven. Dit lijkt te suggereren dat puur de verandering op zich tot een meer negatieve beleving leidt en dat omwonenden die na de verandering in de regio zijn komen wonen het zonnepark zien als iets wat er bij hoort en waar ze geen negatieve gevoelens bij hebben.

AANBEVELINGEN VOOR GEMEENTEN EN INITIATIEFNEMERS

Er zijn een aantal overkoepelende resultaten te noemen uit dit onderzoek naar vier zonneparken. De steekproef is nog onvoldoende groot om met zekerheid te zeggen dat dit algemene waarheden zijn, echter vanwege het feit dat de resultaten op verschillende locaties onafhankelijk van elkaar te zien waren willen we hier toch een aantal sterke aanbevelingen aan verbinden.

- Effecten op natuur en milieu, horizonvervuiling en de beschikbaarheid van de grond zijn de meest genoemde klachten onder de respondenten. Zorg ervoor dat in het ontwerp hier expliciet aandacht voor is. Grijp kansen voor natuurversterking, zorg voor een goede inpassing, en pas waar mogelijk multifunctioneel ruimtegebruik toe.
- Geef omwonenden de mogelijkheid om financieel te participeren. Begin al met communiceren over de noodzaak van de energietransitie en wat dit concreet betekent voordat er plannen zijn voor zonneparken.
- Communiceer in een zo vroeg mogelijk stadium over de plannen voor het zonnepark. Wacht niet tot de vergunningen gereed zijn.
- Gebruik lokale media (kranten) en lokaal ambassadeurschap (energiecoöperaties) om de omwonenden te bereiken.
- Zorg dat je niet alleen de direct omwonenden bereikt in de communicatie, maar betrek ook de omwonenden die 1 tot 3 kilometer van het zonnepark komen te wonen. Een goede algemene informatiecampagne van de gemeente op de urgentie van de energietransitie en wat dit betekent kan hierbij helpen.

BIJLAGE 1: ZONNEPARKEN

Flierbelten

Ligt in de gemeente Twenterland, in Den Ham-Vroomshoop. Dit betreffen 1.500 zonnepanelen, met gezamenlijk vermogen van 5,5MW¹.

Bomhofsplas

Het zonnepark in Bomhofsplas is een drijvend zonnepark. Het ligt ten noordoosten van Zwolle. Er drijven 72.000 panelen, met een gezamenlijk vermogen van 27,3MW. Het zonnepark is in lokaal eigendom, door een aandelenoverdracht naar onder andere de energie coöperatie Blauwvinger Energie².

Sekdoornse plas

Het zonnepark Sekdoornseplas is ook een drijvend zonnepark. Het ligt ten zuidoosten van Zwolle. De 4.000 zonnepanelen hebben een vermogen van ongeveer 10MW. Het is in lokaal eigenaarschap door middel van de energie coöperatie Blauwvinger Energie³.

Bij beide drijvende zonneparken in de buurt van Zwolle wordt geëxperimenteerd onder andere met licht doorlatende zonnepanelen om hiermee de biodiversiteit onder water niet te verstoren.

Kloosterhaar

Kloosterhaar ligt in de buurt van Hardenberg, Overijssel. De 40.000 drijvende zonnepanelen hebben een vermogen van zo'n 16MW. De plas waarin de panelen drijven is een zandwinplas. Door deze plas te gebruiken wordt inzet op andere bruikbare oppervlaktes en te veel verstoring van biodiversiteit vermeden. Middels het platform *DuurzaamInvesteren* kunnen omwonenden mee-investeren in het zonnepark⁴.

1) <https://groenleven.nl/projecten/zonneparken/zonnepark-flierbelten>

2) <https://groenleven.nl/projecten/zonneparken/drijvend-zonnepark-bomhofsplas>

3) <https://groenleven.nl/projecten/zonneparken/zonneparkendrijvend-zonnepark-zwolle-sekdoornse-plas>

4) <https://groenleven.nl/projecten/zonneparken/drijvend-zonnepark-kloosterhaar>

Colofon

Uitgave

Natuur & Milieu
April 2022
Utrecht

Tekst en inhoud

Natuur & Milieu

Vormgeving

DeUitwerkStudio

Contact

Natuur & Milieu
info@natuurenmilieu.nl
+31 (0)30 233 13 28

**NATUUR
& MILIEU**